

Jog & Fegyver

Tökéletesen megértem azokat az olvasókat, akik az utóbbi időben rendre hiányolják a fegyveres jogeseteket és kicsit elegük van a meglehetősen szakmai jellegű jogszabály magyarázatokkal. Sajnos a februári szám is így sikerült az AB döntés miatt és most sem tudok ettől eltérni a büntetőjogi reformnak nevezett jogi képződmény miatt. Nem véletlen ez a megnevezés a jelenségre. A HVG egyenesen félbevágott Btk.-nak nevezi ezt a jogalkotási érdekességet ez évi 3. számában, melyet a jogszabály előkészítésével foglalkozók mintegy 8 év után tettek le az asztalra. Én csak annyit mondok róla, hogy ami a Btk.-val történik az kicsit olyan, mintha a lőszer újratöltés során a lőport kihagynánk a technológiából. Természetesen tudom, hogy a lőszer újratöltés – szemben a világ fejlettebb és fejletlenebb részével – nálunk speciel tilos és egyetlen ezen újságba író vagy ezen újságot olvasó sem műveli, de azért csak az elmélet szintjén valahogy érthetővé válik a dolog ezzel a hasonlattal.

A Btk.-ra lefordítva ez annyit jelent, hogy csak az általános rész reformja következik be, de a különös rész (ahol az egyes bűncselekmények és büntetési tételük kerül definiálásra) változatlanul marad.

Annak, hogy miért foglalkozunk ezzel a jogalkotási torzóval, van egy igen praktikus és az olvasók érdeklődésére méltán igényt tartó oka. Ez pedig a nem halálos eszközök témaköre. A nem halálos eszközök, noha kitüntetett helyet foglalnak el az önvédelmi szituációkban, mégis bizonyos veszélyt jelentenek a védekezőkre. Több esetben fordult elő, hogy az ilyen eszközt használó került valamilyen okból a vádlottak padjára, pusztán azon körülmény folytán, hogy az eszközzel védekezőből a hatóságok előszeretettel kreálnak gyanúsítottat. Ennek az oka talán abban látható, hogy a használt eszköz lefoglalható, megszakértethető és a rendőri jelentésben leírható, hogy milyen félelmetes hatást vált ki. Akiról ugyanis bebizonyosodik, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat kelt az máris alkalmas a garázdaság megállapítására, melyre a törvény alapján 2 évig terjedő szabadságvesztés is kiszabható. Most ne is említsük a sajtót, ami a gáz-riasztó fegyvert is szisztematikusan löfegyvernek nevez és a

gumilövedékest is úgy találja a szenzációra éhes olvasói elé, mintha vágott ólommal töltött lupara volna. Ezzel szemben az a néhány támadó, akiknél természetesen nem találnak semmit, rendszerint soha nem lesz csoportosan elkövetett rablás gyanúsítottja, ha egybehangzóan azt vallják, hogy csupán a saját kisebbségi szervezetük részére kértek anyagi támogatást pusztán önkéntes karitatív alapon.

Nos, ebbe a szűkös jogi résbe csúszott be néhány ragyogó ötlet, mely idővel talán tágítja addig a jogi lehetőségek határát, hogy a más vagyona, életére és testi épségére törő személyek kiiktatásának nemcsak az ideiglenes lehetőségét fogja biztosítani pusztán a jogos védelem szabályainak további tágításával. Addig is nézzük, milyen szabályokat vitatnak meg jogalkotóink. Ezt legegyszerűbben úgy lehet bemutatni, ha egymás mellé helyezzük a jelenlegi és várható jogi szabályozás szövegét.

A Btk. jelenlegi szabályozása

A büntethetőséget kizáró okok

22. § A büntethetőséget kizárja:

- a) a gyermekkor,
- b) a kóros elmeállapot,
- c) a kényszer és a fenyegetés,
- d) a tévedés,
- e) a cselekmény társadalomra veszélyességének csekély foka (törölve 2006.VII.01-el)
- f) a jogos védelem,
- g) a végszükség,
- h) a magánindítvány hiánya,
- i) a törvényben meghatározott egyéb ok.

A jogos védelem

29. § (1) Nem büntethető, akinek a cselekménye a saját, illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

(2) Nem büntethető az sem, aki az elhárítás szükséges mértékét azért lépi túl, mert azt ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni.

(3) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt korlátozza az elhárítás szükséges mértékének felismerésében.

A Btk. reform tervezett változása

A büntethetőséget kizáró okok

19.§.A cselekmény büntetendőséget, illetve az elkövető büntethetőséget a kizárja vagy korlátozza:

- a) a jogos védelem
- b) a végszükség
- c) az engedély
- d) a gyermekkor
- e) a kóros elmeállapot
- f) az erőszak és a fenyegetés
- g) a tévedés
- h) a törvényben meghatározott egyéb ok

A jogos védelem

20.§. (1) Nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetőleg a más személye vagy javai intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

(2) Nem büntethető, aki az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból lépi túl

(3) A megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől.

21.§. Nem büntetendő az, az élet kioltására nem alkalmas cselekmény, amely a saját, illetőleg más személye vagy javai elleni jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges, ha a jogtalan támadás bekövetkezik

Amint látjuk a Dr. Gönczöl Katalin kiváló kriminológus nevével jelzett – és jelenleg tárcaközi egyeztetésen levő - változtatási tervezet komoly lépést tett a polgárok önvédelmi képességét biztosító jogi megalapozottságának kiterjesztése érdekében. Noha az én ízlésem szerint ez csak egy kis bátortalan lépés, de mégis csak egy előre történő lépés és nem hátrálás. A

határozott lépés kezdődik ott, hogy a jogos védelem került az első helyre a büntethetőséget kizáró okok között. Majd ott folytatódik, hogy külön kezeli a védelmi cselekményt és külön a cselekvőt, ami már egy igen régi igény.

A támadó előli menekülési kötelezettség már elég régen kikerült a hazai büntetőjogból. Nemhogy az 1978. évi IV. tv.-ben nem volt eddig benne (hatályos Btk.), de az ezt megelőző 1961. évi V. tv.-ben sem. Ami viszont még ez előtti időszak, az tényleg jogtörténelmi kategória. Ez a módosítás csupán deklarálja az eddigi gyakorlatot, vagyis a kitérés kötelezettség hiányát, azt viszont teljesen egyértelművé teszi és – nagyon helyesen- nem bízta a bírói mérlegelésre.

A legfontosabb (és ebben a szaklapban ezért foglalkozunk vele) mégis az, amit a 21.§-ban került megfogalmazásra. Ez egyrészt a halálos eredmény lehetőségét kizáró védelmi tevékenység, másrészt ezen tevékenységnek a támadás bekövetkezését közvetlenül megelőzően gyakorolható lehetősége.

Nézzük mik is lehetnek ezek. Gyakorlatilag bármilyen védelmi eszköz aktív használata - természetesen a Keserű®Dragon-t (90 J) is - beleértve, de beleértve a minden simacsövű lőfegyverből kilőhető gumilövedéket is. Ez utóbbiakat már csak azért is, hiszen nemrég még a rendőrség is használta a gumilövedéket tömegosztatásra, holott jogszabály tiltja a lőfegyvernek a tömeggel szembeni használatát (1994. évi XXXIV. törvény 59.§ (4) *Tilos a tömegosztatásra lőfegyvert használni.*) Mivel mégis használták, nyilván nem minősülhet lőfegyvernek, következésképpen nem is minősülhet élet kioltására alkalmas eszköznek sem, mert azt mégse feltételezhetjük, hogy a törvények megvédésére hivatott rendőrségünk törvényt sértene. Természetesen ez csak egy példa, hiszen nem szabad leragadni a fegyvereknél. Ebbe a nem halálos eredményt biztosító eszközök közé érthetők a nagyobb távolságból is használható – kilőhető elektródás – sokkolók és vegyi eszközök is. Természetesen ezek, mint lakásvédelmi eszközök jelennek meg, hiszen a közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről szóló jogszabály komolyan korlátozza közterületi megjelenésüket.

Az a kérdés, hogy egy cselekmény alkalmas –e az élet kioltására vagy sem, elsődlegesen az alkalmazott eszköztől függ és csak másodlagosan az alkalmazott technikától (*tekintsünk most el az önvédelem szabadkezes változatától*). Nyilvánvaló, hogy gumilövedékes fegyvernek a támadó szájában történő elsütése – legyen a támadás bármennyire jogtalan - nem igazán fog

jogos védelemnek minősülni, még ha maga az eszköz egyéb használat esetén beleférne ebbe a kategóriába.

A védelem során használt eszköznek a fenti jogszabálynak való megfelelése szakértői kérdés. Itt azért vannak kisebb fenntartásaim. Nem mindegy ugyanis, hogy egy eszköz esetében a szakvélemény kiadására a célpont oldaláról kiinduló orvosszakértőt vagy az eszköz oldaláról kiinduló más szakértőt (pl. fegyverszakértőt) kérnek –e fel. A két szakértői vélemény ugyanis a különböző kiinduló pontok miatt nem ad szükségszerűen azonos eredményt.

Nagyon fontos része a reformnak, hogy a jogos védelem megelőzési céllal is használható, ha a támadás bekövetkezik. Ez azt jelenti, hogy nem szükséges a jogtalan támadásnak a célját semmilyen mértékben elérni. Mihelyt a támadás nyilvánvalóvá válik, a támadó a jogellenes cselekedetét megkezdte, nem kell időt hagyni arra, hogy ezen a ponton túl is jusson. Megfelelő – halálos eredményt nem okozó – eszközzel a támadása elhárítható, a támadás dinamikája megtörhető. Leegyszerűsítve: a lakásba jogtalan behatolót a 12-es puskába töltött – reoszttal ugyan nem - de gumilövedékkel viszont igen, úgy hasba lehet duplázni 5-6 méteres távolságról, hogy a rendőrség és mentők kiérkezéséig semmi tennivalónk nem marad. Legfeljebb felhangosítjuk a tv-t, hogy ne halljuk a betörő vinnyogását. Tehetjük majd mindezt a büntethetetlenségünk teljes tudatában. (*Magam is elgondolkodom, hogy a 16-os vagy a 12-es puskámhoz vegyek-e ilyen löszert.*) Ehhez az egészhez persze az is hozzá tartozik, hogy a puska ne a lemezszekrényben figyeljen ürített állapotban, mert onnan bajosan abszolválható a fenti művelet. De egy kellően hatásos elöltöltő fegyver már alkalmas lehet a cél elérésére, ha a megfelelő energia leadással biztosítani tudja a kellően eredményes védekezést. Arra nem tudok választ adni, hogy erre a 90 Joule vajon elegendő –e, de gondolom a jogi szabályozáson felbuzdulva a Kaliber szaklap talán nyitott lesz egy tesztelésre.

Ezen túlmenően a lőfegyvertartási engedéllyel nem rendelkezők esetében jelentősen felértékelődnek a jelenleg muzeális fegyvernek számító gumilövedékesek azzal is, hogy a jogalkotónak sem lesz sokáig lehetősége kitérni a büntetőjog által indukált követelmények elől és kénytelen lesz létrehozni erre egy újabb – engedély nélkül tartható – nem halálos hatású fegyver kategóriát.

A nem halálos eszközöket gyártók lényegesen előbbre léphetnek majd a technikai fejlesztés és a fegyverek hatásfoka terén. Ez azonban csak egy későbbi lépés lehet. Az élet kioltásra nem alkalmas cselekménynek ilyen törvényi deklaráció rendkívüli jelentőséggel bír. Persze ennek

az is követelménye, hogy az eszközök gyártói további kutatásokat folytassanak az eszközök fejlesztése során egyrészt biztosítva az eszköznek az élet kioltására való alkalmatlanságának fenntartása másrészt a hatásfok növelése érdekében. Mit sem ér az olyan eszköz, aminek a használata teljesíti ugyan a jogszabályi követelményt – és nem okoz halálos eredményt - de alkalmatlan a jogellenes támadás elhárítására, ugyanakkor kifejezetten veszélyes lehet az olyan eszköz, mely képes elhárítani a jogellenes támadást, ugyanakkor a szakértők be tudják bizonyítani róla, hogy bizonyos esetekben halálos eredményt produkál a használata. Ezen kettősséggel a szakmának kell szembenézni és itt bizony a kifejezetten önvédelmi célú eszközök gyártóin is nagy felelősség van. Célszerű lesz az eszközök értékesítésekor használati utasítást adni, melyben rögzíteni kell, hogy az adott eszköznek milyen módon történő használata minősül még olyannak, aminek nincs halálos eredménye. Persze nyilvánvaló, hogy jogos védelmi helyzetben bármilyen eszköz használható és az is nyilvánvaló, hogy az egyszerű háztartási eszközeink, szerszámaink egy része is sokkal veszélyesebb, mint némely önvédelmi eszköz. Ennek azonban nincs különösebb jelentősége, hiszen a csak védelemre használható eszközöknek nincs más funkciója és a vásárló biztos szeretne lenni abban, hogy használata esetén a 21.§.-ban meghatározott jogi védelemben részesül. Persze csak akkor, ha az erre hivatottak ezt módosítást ebben a formában fogadjál el.

Dr. Bokros Gábor
ügyvéd